

مولانا پژوهی در ترکیه

منتخبات مثنوی

عنوان اصلی: Mesnevi'den Seçmeler

نویسنده: مولانا جلال‌الدین

گردآورنده: دکتر ناجی باکیرجی (Dr. Naci Bakırcı)

ناشر: انتشارات رومی (Rumi)

محل و تاریخ انتشار: قونیه - ژانویه ۲۰۰۷ - ۱۷۵ صفحه

کتاب از یک مقدمه و چهار فصل تشکیل شده است.

گردآورنده در مقدمه خود (صص ۱۳ - ۷) پس از اشاره به نسخه

اصلی «مثنوی» مولانا که تحت شماره ۵۱ در بخش سماع خانه

موزه مولانا نگهداری می‌شود و از سوی حسام‌الدین چلبی کتابت

یافته و در مجلس بهاء‌الدین ولد و حسام‌الدین چلبی قرائت شده

است، سخن را به توصیف این نسخه می‌کشاند و از ویژگی‌های

کتابت آن سخن می‌راند. وی در بخشی از مقدمه به شروح و تراجمی

که به زبان ترکی از «مثنوی شریف» به عمل آمده است و تعدادشان

به ۱۳ می‌رسد، اشاره می‌کند که قدیمی‌ترین آنها به شمعی متعلق

است. در بخش دیگر مقدمه از منتخبات «مثنوی» چون «جزیره

مثنوی» تدوین یوسف سینه‌چاک نیز سخن به میان آمده است که

این اثر از سوی علی دده و شیخ غالب به زبان ترکی ترجمه و شرح

شده است.

۱-۱) فصل اول (صص ۶۶ - ۵۱) حاوی ابیاتی درباره علم،

انسان، پیامبر، مرشد، معجزه عشق و حکمت است.

۱-۲) در فصل دوم (صص ۱۱۰ - ۷۶) از قضاوقدر، عقل، روح،

ماده، معنا، دنیا و آخرت سخن به میان آمده است.

۱-۳) فصل سوم (صص ۱۴۰ - ۱۱۱) به اخلاق، ادب، چله و

توبه اختصاص یافته است.

۱-۴) در فصل چهارم (صص ۱۷۴ - ۱۴۱) از عبادت، حضور،

وحدت، اتحاد، نیستی و دعا سخن رفته است.

(۲) منابع:

گردآورنده به طوری که خود نیز در مقدمه اشاره کرده در تدوین

اثر از منتخبات «مثنوی» اثر مرحوم ضیاء جرن (Ziya Ceren)

که بر اساس ترجمه ولد چلبی ایز بوداغ (V. Ç. İzbudak) فراهم

شده، استفاده کرده است. وی در تهیه این اثر به منابع دیگری نیز

مراجعه کرده که مشخصات آنها در پایان کتاب (ص ۱۷۵) داده

شده است.

منتخبات - مکتوبات

عنوان: Mektûbattan Seçmeler

نویسنده: مولانا جلال‌الدین

گردآورنده: ارول ارترک (Erol Ertürk)

ناشر: انتشارات رومی

محل و تاریخ انتشار: قونیه - فوریه ۲۰۰۷ - ۱۷۴ صفحه

(۱) مضامین اصلی:

در این کتاب پس از دو مقدمه مترجم به نامه‌های مولانا

جای داده شده است.

گردآورنده در مقدمه اول خود (صص ۱۳ - ۷) از اهمیت‌نامه

در تاریخ ملتها سخن به میان می‌آورد که در طول تاریخ اهمیت

خود را حفظ کرده است: «مکتوب که در ترکی قدیم به شکل

betig و bitig و در فارسی به صورت نامه آمده، سابقه درازی دارد. از بین‌النهرین و مصر باستان نامه‌هایی باقی مانده که بر سنگ نبشته‌ها حک شده‌اند. نامه‌نویسی که با ایجاد و اختراع کاغذ رواج بیشتری یافت، در قرن ۱۹ گسترش فوق‌العاده‌ای دید و در حیات اجتماعی نقش مهمی بر عهده گرفت...» (ص ۹).

گردآورنده در قسمتی از این مقدمه از دو نوع نامه با عناوین «سلطانیات» و «اخوانیات» سخن به میان می‌آورد که اولی جنبه رسمی و دیگری جنبه شخصی داشت و به شرح تاریخیچیه نامه‌نویسی در دنیای اسلام می‌پردازد که اغلب به دو زبان عربی و فارسی نوشته می‌شدند: «... منشآت در ایران در دوره ساسانی پدید آمد و در دوره اسلامی گسترش فوق‌العاده‌ای دید. «دستور دبیری» کتابی است که معین‌الدین محمد بن عبدالخالق بن المیهنی در سال ۵۸۵ هجری فراهم کرده و طی آن اصول نامه‌نویسی را بیان نموده است. در آثار شاعران و نویسندگانی چون نظام عروضی، امیرخسرو دهلوی و محمد هندوشاه نخجوانی نیز اشاراتی در این باب موجود است (ص ۱۱)» و از شاعرانی چون خاقانی، سنایی و جامی مکتوباتی باقی مانده است (ص ۱۲).

گردآورنده با اشاره به سنت نامه‌نویسی در دوره عثمانیان که با «ترسل» احمد داعی در قرن پانزدهم میلادی شروع شد، از مجموعه منشآت سخن به میان می‌آورد که از میان مهم‌ترین آنها می‌توان به «مجموعه‌الانشاء» یحیی الکاتبی، «مجموعه انشاء» تألیف حسام‌زاده مصطفی افندی، «گلشن انشا» تدوین محمد بن ادهم و «منشآت السلاطین» فریدون بیگ اشاره کرد.

گردآورنده در دومین مقدمه خود (صص ۲۸ - ۵۱) به تحلیل مکاتیب مولانا دست زده است: «مکتوبات مولانا را علاوه بر این که اطلاعات درجه اول از آن دوران را در اختیار خواننده قرار می‌دهد، می‌توان به عنوان یک «نوع» ادبی مورد مطالعه قرار داد. این مکتوبات در مفهوم جامعه‌شناسی مهم‌ترین وسیله برای درک دوران مولاناست...» (ص ۱۵).

مترجم در قسمتی از این مقدمه از چاپ و نشر «مکاتبات» در ترکیه سخن به میان می‌آورد و می‌گوید که برای اولین بار در سال ۱۹۳۷ پروفیسور دکتر نافذ اوزلق (۱۹۷۴ - ۱۹۰۲) به چاپ و نشر «مکاتبات» که از سوی پوست‌نشین احمد رمزی آق‌یورک (۱۹۶۴ - ۱۸۷۲) تصحیح شده بود، دست زد: «این اثر حاوی

۱۴۷ نامه است و به مقدمه مفصلی از اوزلق جای داده است. این چاپ از سوی شرف‌الدین یالتکایا (Ş. Yaltkaya) از استادان دارالفنون مورد ارزیابی قرار گرفت. وی در این نقد اشاره کرده است که نامه‌ها به چه افرادی و به چه دلیل نوشته شده‌اند...» (صص ۱۷ - ۱۶).

در قسمتی از این مقدمه از چاپ عبدالباقی گلپینارلی سخن به میان آمده که با ملاحظه نسخه موجود در موزه مولانا (شماره ۹۷) و ۶ نسخه موجود در کتابخانه‌های دیگر فراهم آمده است.

گردآورنده در این مقدمه با توسل به آثاری چون «نشریه ترجمه» (ش ۸۰ - ۷۷) که در حق «مکتوبات» مولانا نوشته شده، دست به ارزیابی زده و اثر «گلپینارلی» را بهترین ترجمه ترکی دانسته است که «مکتوبات» را به شکلی جامع و به عنوان یک کل ارزیابی کرده است.

در این کتاب به ۵۲ نامه مولانا جای داده شده که اولین آنها خطاب به سلطان عزالدین کیکاووس نوشته شده است و طرف خطاب آخرین نامه معلوم نیست.

۲) منابع:

گردآورنده در تدوین این اثر علاوه بر نشر «عبدالباقی گلپینارلی» از منابع دیگری نیز استفاده کرده که مشخصات آنها در کتابشناسی پایان کتاب (صص ۱۷۴ - ۱۷۳) داده است.

خام بدم، پخته شدم، سوختم

عنوان: Üç kelimelik bir ömür hamdım, piştım, yandım

yandım

نویسنده: عارف قونیه‌لی

ناشر: انتشارات رومی

محل و تاریخ انتشار: قونیه - ژانویه ۲۰۰۷ - ۱۴۹ صفحه

۱) مضامین اصلی:

این کتاب بطوری که از عنوان فرعی آن نیز برمی‌آید حاوی اشاراتی از دوران‌های مختلف زندگی مولاناست و از ۲ باب تشکیل می‌یابد: ۱-۱) در باب اول (صص ۴۲ - ۷) به تشریح اوضاع سیاسی - اجتماعی جغرافیایی اسلامی در آغاز قرن هفتم هجری پرداخته شده است: «در این دوره امت اسلامی با دو آفت بزرگ اهل کفر و اهل شرک

رسیده بود که گویند حدود چهار صد نفر در رحله تدریسش می‌نشستند. او که در محضر پدر دانشمندش تلمذ کرده و ادب و کمال آموخته بود، پس از فوت پدر به خدمت سید برهان‌الدین محقق ترمذی از مریدان پدرش که به قونیه آمده بود، شتافت و در حلقهٔ درس وی نشست. مولانا به توصیه همین برهان‌الدین بود که برای کسب علم به حلب و شام رفت و از کمال‌الدین بن‌العظیم از استادان مشهور حلب تلمذ کرد. مولانا پس از اقامتی کوتاه در حلب عازم شام شد: «مولانا وقتی وارد شام شد از سوی علمای این شهر مورد استقبال قرار گرفت و به «مدرسه مقدمیه» آورده شد. در همین مدرسه بود که با ریاضیت کامل به تعلیم دین مشغول شد...» (ص ۶۷).

بخش بعدی به دیدار مولانا با شمس تبریزی اختصاص یافته است که در ۲۶ جمادی‌الآخر ۶۴۲ هجری صورت گرفت. در این بخش ابتدا از ویژگی‌های شمس صحبت به میان آمده که پیران طریقت در تبریز از وی با عنوان «کامل تبریزی» و «شمس‌الدین پرنده» یاد می‌کردند. سپس سخن به دیدار این دو قطب می‌کشد که انقلابی در دل و جان مولانا پدید آورد و سبب شد که مولانا دست از درس و وعظ کشید و با شمس خلوت کرد: «این دو در خلوتخانه سه ماه تمام شب و روز روزه وصال گرفتند، قدم به بیرون ننهاندند و کسی را به حضور نپذیرفتند...» (ص ۸۴). رفته‌رفته زمزمه‌هایی در گرفت که این درویش کیست که مولانا را با خود مشغول کرده و به چه جهت به قونیه آمده است. مردم قونیه دست به قیام زدند و در نتیجه شمس به شام عزیمت کرد و آتشی در دل مولانا برافروخت. ندامت فتنه‌جویان جست‌وجوی شمس در قونیه، نامه‌هایی که مولانا خطاب به شمس نوشته، مراجعت شمس به قونیه، دشمنی مجدد فتنه‌جویان و بالاخره قتل شمس در دیگر بخش‌های این باب تشریح شده است.

پس از اشاره به آشنایی مولانا با صلاح‌الدین زرکوب و حسام‌الدین چلبی، که به ترتیب مونس و همدم مولانا پس از درگذشت شمس تبریزی بودند، سخن به تحریر مثنوی کشیده می‌شود.

باب دوم با لیبیک حضرت مولانا به دعوت حق که روز ۵ جمادی‌الآخر ۶۷۲ هجری صورت گرفت به انجام می‌رسد.

در پایان کتاب آثار مولانا به اجمال معرفی شده‌اند.

۲) منابع:

نویسنده در تدوین این اثر از منابعی استفاده کرده که به معرفی آنها در صفحات ۱۴۷ - ۱۴۵ و در پاورقی‌های متعدد کتاب (۸۶۲) پرداخته است.

روبه‌رو گشت که یکی از آنها جنگ‌های صلیبی و دیگری استیلای مغول بود. این دو آفت سبب شد که سرزمین‌های اسلامی زیر پای دشمن لگدکوب شدند و مسلمانان مورد آزار و اذیت قرار گرفتند...» (ص ۱۳). در قسمتی از این باب اشاره شده است که آناتولی (دیار روم) که بخشی از سرزمین اسلامی است نیز از این تهاجم مصون نمانده بود و اشغالگران مغول به صورت پیوسته بر این سرزمین می‌تاختند.

۱-۲) در باب دوم (صص ۱۴۷ - ۵۴) ابتدا سرگذشت‌نامه جلال‌الدین محمد ملقب به مولانا مورد اشاره قرار گرفته که در ششم ربیع‌الاول سال ۶۰۴ هجری در شهر بلخ چشم بر جهان گشود و همراه پدر خود محمد بهاء‌الدین ولد، سلطان‌العلماء از بلخ مهاجرت کرد: «هر چند بطور قطع معلوم نیست که سلطان‌العلماء در چه تاریخی از بلخ جدا شد، حمدالله مستوفی مولف «تاریخ گزیده» معتقد است که وی در حوالی سال ۶۱۸ هجری بلخ را ترک کرده است. کاروانی که سلطان‌العلماء و جلال‌الدین با آن حرکت می‌کردند ابتدا وارد نیشابور شد که از شهرهای بزرگ آن دوره بود. در همین شهر بود که فریدالدین عطار از چهره‌های مشهور عرفان در این شهر به دیدار بهاء‌الدین می‌آید. مولانا در آن روزگاران کودکی بیش نبود. عطار «اسرارنامه» خود را به عنوان هدیه به جلال‌الدین می‌دهد و خطاب به پدرش می‌گوید: چندی نمی‌گذرد که این پسر تو آتش بر دل سوختگان عالم خواهد زد. مولانا هرگز این کتاب را از خود دور نمی‌کرد...» (صص ۵۴ - ۵۳).

در بخشی از این باب از حوادثی که بهاء‌الدین ولد و مولانا حین سفر مواجه می‌شدند، سخن رفته و بالاخره ورودشان به قونیه مورد اشاره قرار گرفته است: «سلطان‌العلماء مدتی در لارنده ماند و در آنجا در مدرسه‌ای که به نامش ساخته شده بود، تدریس کرد و به ارشاد مردم پرداخت... از «رساله سیهسالار» و «مناقب‌العارفین» افلاکی بر می‌آید که وقتی سلطان علاء‌الدین کیقباد سلطان دولت سلجوقی ترک اطلاع می‌یابد که سلطان‌العلماء در لارنده رحل اقامت افکنده است، از وی برای سفر به قونیه دعوت می‌کند و او نیز این دعوت را قبول می‌کند و عازم قونیه می‌شود (صص ۵۸ - ۵۷).

این قسمت با اشاره به فعالیت‌های علمی - تبلیغی بهاء‌ولد و فوت وی خاتمه می‌یابد که روز جمعه ۱۸ ربیع‌الآخر ۶۲۸ هجری اتفاق افتاد. در دیگر بخش این باب سخن به جلال‌الدین محمد و مراتب تربیت و تحصیل و استادان او کشیده می‌شود که با لقب مولانا شهرت یافته و در جای پدر نشستند. درجه علم، کمال، عظمت و اقبال او به مرتبه‌ای

۳) اشاره:

این اثر در حقیقت تلخیصی از «مناقب العارفین» افلاکی است. خواننده با مطالعه این کتاب که با سبکی روان نوشته شده، با زوایای زندگی حضرت مولانا تا حدی زیاد آشنا می‌شود

منتخبیات مجالس سبعه

عنوان: Mecâlis-i Seb' a'dan Seçmeler

گردآورنده: دلاور گورر (Dilâver Gürer)

ناشر: انتشارات رومی

محل و تاریخ انتشار: قونیه - ژانویه ۲۰۰۷ - ۱۹۰ صفحه

۱) مضامین اصلی:

کتاب از یک پیشگفتار، یک مقدمه، یک مقاله و شش باب تشکیل شده است.

گردآورنده در پیشگفتار کوتاهی که نوشته (صص ۸ - ۷) اشاره می‌کند که «مجالس سبعه» را به ابوابی تقسیم کرده و به هر کدام از آنها عنوانی متناسب با موضوع داده است. وی که در تدوین این اثر در حدی وسیع از ترجمه عبدالباقی گلپینارلی (قونیه ۱۹۶۵) استفاده کرده، متون «مجالس سبعه» را با اثر جواد سلماسی‌زاده تحت عنوان «مکتوبات و مجالس سبعه» (تهران - ۱۳۸۴) مقایسه کرده و در مواردی که گلپینارلی تصرفاتی کرده به «Mecâlis Sebâ, yedi Ögüt» اثر محمد خلوصی قره دنیز (نشر محمد دوغان؛ استانبول - ۲۰۰۱) استناد کرده است. وی در پایان این پیشگفتار از افرادی چون یعقوب شفق که پیش از این به ترجمه «مجالس سبعه» به زبان ترکی دست زده‌اند نیز یاد کرده است.

گردآورنده در مقدمه خود (صص ۱۱ - ۹) اشاره می‌کند که «مجالس سبعه» اثر شامل آن عده از مواعظ مولاناست که وی به احتمال قوی پیش از دیدار با شمس تبریزی ایراد می‌کرد و از سوی حسام‌الدین چلبی یا سلطان ولد ضبط می‌شدند. با توجه به این‌ه در بعضی از اوراق «مجالس سبعه» به ابیاتی از «ابتدائنامه» سلطان ولد جای داده شده، معلوم می‌شود که سلطان ولد به گردآوری این اثر دست زده، یا حداقل به تعلیق و تصحیح آن توسل جسته است.

در بخشی از این مقدمه از نسخه‌های خطی «مجالس سبعه» نیز سخن به میان آمده که یکی از مهم‌ترین آنها در مجموعه شماره ۷۹

کتابخانه موزه مولانا مضبوط است. نسخه دیگری از این اثر در بخش نافذپاشا (کتابخانه سلیمانیه) تحت شماره ۳۳۶ نگهداری می‌شود. گردآورنده از چاپ و نشر این کتاب نیز سخن به میان می‌آورد: «این اثر نخستین بار در سال ۱۳۱۵ در تهران به طبع رسید و سپس فریدون بیگ، توفیق سبحانی (۱۳۶۵ و ۱۳۷۳) و جواد سلماسی‌زاده (۱۳۷۹) به چاپ و نشر آن همت گماشتند» (ص ۱۰).

گردآورنده اشاره به ترجمه ترکی «مجالس سبعه» را نیز از یاد نبرده که برای اولین بار در سال ۱۹۳۷ همراه با متن فارسی صورت گرفت. فریدون نافذ اوزلق به تصحیح متن فارسی این اثر دست زده؛ محمد خلوصی قره دنیز به ترجمه ترکی آن مبادرت ورزیده و احمد رمزی آق‌یورک هر دو متن را مورد تجدیدنظر قرار داده است. وی ضمن اشاره به تراجم انگلیسی «مجالس سبعه» توسط فرانکلین د. لوئیس (۲۰۰۰) و ویلیام چیتیک (۱۹۸۳)، از رساله‌های پایان تحصیلی که در آنها «مجالس سبعه» مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است نیز سخن به میان می‌آورد.

مقدمه‌ای که پیش از آغاز ترجمه متن «مجالس سبعه» جای گرفته، متعلق به دکتر احمد اوگکه (A. Ögke) عضو هیأت علمی گروه تصوف دانشکده الهیات دانشگاه یوزیل (وان) است. وی در این مقدمه (صص ۳۹-۳۱) که پیش تر در شماره ویژه مولانا (صص ۲۶۶ - ۲۵۱) نشریه «تصوف و تحقیقات علمی و آکادمیک» (آنکارا ۲۰۰۵) درج شده، ابتدا به تحلیل محتوایی «مجالس سبعه» دست زده، سپس به ترتیب از شعر مولانا، هنر داستان‌نویسی او (روش تحکیه)، روشی که در تفهیم استعاره به کار می‌یست و روشی که در منقبت‌نویسی دنبال می‌کرد، سخن به میان آورده است.

۱-۱) در باب اول (صص ۴۹ - ۱۴) به تشریح هفت مجلس پرداخته شده است.

۱-۲) در باب دوم (صص ۵۹ - ۰۵) ادعیه و مناجات‌های مندرج در «مجالس سبعه» به ترتیب هفت مجلس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۱-۳) در باب سوم (صص ۱۰۷ - ۰۶) به مطالب عرفانی و اخلاقی جای داده شده و از مقولاتی چون دوری از گناه، طلب روزی حلال، حقیقت محمدیه، ثروت واقعی، اولیا، توبه، مفهوم کلمه امت، عبور از شکل به معنا و خلقت انسان سخن رفته است.

۱-۴) باب چهارم (صص ۱۵۳ - ۱۰۸) به نقل حکایات «مجالس سبعه» اختصاص یافته است.

گردآورنده پس از اشاره به چاپ «فیه‌مافیه» که به ترتیب در هندوستان (۱۹۲۸)، تهران (۱۹۱۵) و ۱۳۳۰ شمسی (چاپ فروزانفر) صورت گرفته، از ترجمه این اثر در ترکیه سخن به میان می‌آورد: «فیه‌مافیه برای اولین بار توسط احمد عونی قونوق (A.AvniKonuk) به زبان ترکی برگردانده شد. وی با ملاحظه و مقایسه ۹ نسخه خطی این اثر به ترجمه دست زد و آن را در سه فصل مرتب کرد...» (صص ۱۳ - ۱۲).

تراجم دیگر «فیه‌مافیه» به زبان ترکی توسط ملیحه اولکر انبارجی اوغلی (۱۹۵۴) و عبدالباقی گلپینارلی (۱۹۵۹) صورت گرفته‌اند. گردآورنده معتقد است که ترجمه قونوق به جهت این که شکل اصطلاحات و تعابیر تصوفی را حفظ کرده، بر دو ترجمه دیگر مرجح است. این مزیت در ترجمه گلپینارلی که به ترجمه تعابیر و مقولات تصوفی دست زده و پای از اصول زبان متداول در این گونه آثار فراتر گذارده، دیده نمی‌شود. گفتنی است که گلپینارلی وقتی اشتباهات ترجمه انبارجی اوغلی را می‌بیند به ترجمه «فیه‌مافیه» در ۷۶ فصل دست می‌زند.

گردآورنده در مقدمه، نسخه‌های خطی «فیه‌مافیه» در کتابخانه‌های ترکیه را نیز معرفی می‌کند. (اطلاعات کافی در مورد این نسخه‌ها در مقدمه طبع انبارجی اوغلی و مقدمه طبع فروزانفر جای گرفته است).

۲) منابع:

گردآورنده در تهیه این اثر از منابعی استفاده کرده است که در کتابشناسی پایان کتاب (ص ۱۷۵) معرفی شده‌اند. با توجه به این که اشاره نشده است که گردآورنده خود به ترجمه دست زده است یا نه و به عنوان مترجم معرفی نشده، استنباط می‌شود که وی از دیگر تراجم ترکی «فیه‌مافیه» استفاده کرده است.

منتخبات دیوان کبیر

عنوان: *Divan-ı Kebir'den Seçmeler*

گردآورنده: *بکیر شاهین (Bekir Şahin)*

ناشر: انتشارات رومی

محل و تاریخ انتشار: قونیه - ژانویه ۲۰۰۷ - ۱۷۶ صفحه

۱) مضامین اصلی:

کتاب با مقدمه گردآورنده (صص ۱۵ - ۷) شروع می‌شود. وی پس از اشاره ای کوتاه به سرگذشتنامه مولانا، از مولفان و شارحانی چون ولد چلبی، حالت چلبی، آصف حالت چلبی، حسین رفعت ایشیل، عبدالباقی

۱۵- در باب پنجم (صص ۱۶۲ - ۱۵۴) اشعار «مجالس سبعة» به زبان ترکی ترجمه شده است.

۱۶- در باب ششم (صص ۱۸۶ - ۱۶۳) به تفسیر بعضی از آیات شریفه قرآن دست زده شده است.

۲) منابع:

گردآورنده در این اثر علاوه بر اثر عبدالباقی گلپینارلی از منابع دیگر نیز استفاده کرده که به معرفی آنها در کتابشناسی پایان کتاب (صص ۱۹۰ - ۱۸۷) دست زده است.

۳) اشاره:

گردآورنده راهی نو و باری جدید در ترجمه باز کرده و «مجالس سبعة» را بر اساس موضوعات مورد بحث به ابواب جداگانه‌ای تقسیم کرده و به هر باب عنوان ویژه‌ای داده است. بعضی از آثار که در کتابشناسی پایان کتاب مورد اشاره قرار گرفته، از نظر تجزیه و تحلیل افکار و اندیشه‌های مولوی گری بسیار ارزنده است

منتخبات فیه‌مافیه

عنوان: *Fihi mâ fih'ten seçmeler*

نویسنده: سزائی کوچک (Sezai Küçük)

ناشر: انتشارات رومی

محل و تاریخ انتشار: قونیه - فوریه ۲۰۰۷ - ۱۷۵ صفحه

۱) مضامین اصلی:

کتاب با مقدمه گردآورنده آغاز می‌شود. گردآورنده در مقدمه خود (صص ۱۴ - ۷) اشاره می‌کند که «فیه‌مافیه» از نظر موضوع و برداشت با «مثنوی» قرابت و شباهت دارد و از این نظر تعلقش به مولانا کاملاً محرز است. وی ضمن اشاره به «معارف» سلطان العلماء، «مقالات» شمس تبریزی و «معارف» سلطان ولد یادآوری می‌کند که تدوین این گونه آثار در دوره پیش از مولانا و بعد از وی رواج داشته است و اضافه می‌نماید که عنوان «فیه‌مافیه» نشان می‌دهد که این اثر پس از وفات مولانا به رشته تحریر کشیده شده است. اثر ابتدا با این عنوان نامیده نمی‌شد و تنها در رو جلد بعضی نسخه‌ها این عبارت جای می‌گرفت و در نسخه‌های دیگر عنوان «رساله سلطان ولد» یا «اسرار الجلالیه» را به خود اختصاص میداد. در آثار مولویه نیز با عنوان «فیه‌مافیه» روبه‌رو نمی‌شویم. بدیع‌الزمان فروزانفر معتقد است که عنوان «فیه‌مافیه» از طرف مولف «بستان‌السیاحه» داده شده است» (ص ۸).

گلیپینارلی، شفیق جان، ... که به ترجمه و شرح آثار مولانا دست زده‌اند، سخن به میان می‌آورد و سپس رشته کلام را به ترجمه آثار مولانا به سایر زبان‌ها می‌کشاند: «شعار مولانا در بیست سال اخیر در اروپا و امریکا مورد توجه فراوان قرار گرفته و به زبان‌های مختلف از جمله آلمانی، فرانسوی و ایتالیایی ترجمه شده است ... از نخستین کسانی که به معرفی مولانا در اروپا دست یازیده‌اند یکی هم فردریخ راکهرت (ف ۱۸۶۶) می‌باشد که در سال‌های ۱۸۲۱ و ۱۸۳۶ هم اشعار مولانا را به آلمانی برگرداند و هم اشعاری که خود در مدح مولانا سروده بود را منتشر کرد ...» (ص ۱۳).

نیکلسون از دیگر شرق‌شناسان است که در سال‌های ۱۸۹۸ و ۱۹۵۰ منتخباتی از «دیوان کبیر» را به انگلیسی ترجمه کرد و در معرفی مولانا به غرب نقشی عظیم بر عهده گرفت. ترجمه کاملی از اشعار مولانا به زبان انگلیسی از سوی نوید اوغوز ارگین (Nevit Oğuz Ergin) با استفاده از ترجمه ترکی عبدالباقی گلیپینارلی در شرف انجام است. تاکنون ۱۲ مجلد از این ترجمه به همت وزارت فرهنگ ترکیه در کالیفرنیا به طبع رسیده است. پیش‌بینی می‌شود که تعداد مجلدات پس از اتمام ترجمه به ۲۲ برسد.

گردآورنده پیش از آن که به ترجمه منتخبات «دیوان کبیر» شروع کند، از ۱۹ نسخه خطی این اثر در کتابخانه‌های مختلف یاد کرده و مشخصات کتابشناختی همه آنها را داده است. (تعداد زیادی از این نسخه‌ها در کتابخانه‌های قونیه مضبوط است. گردآورنده کتابشناسی حاضر در «فهرست نسخه‌های فارسی موجود در کتابخانه‌های قونیه» (در ۲ مجلد) از انتشارات رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آنکارا به ضبط فهرست کامل این آثار دست زده است.)

ترجمه منتخبات از صفحه ۲۵ شروع میشود و در صفحه ۱۷۶ پایان می‌یابد.

۲) منابع:

گردآورنده در تهیه این اثر از منابعی استفاده کرده که در پایان کتاب (ص ۱۷۶) معرفی شده‌اند.

۳) اشاره:

گردآورنده اشاره نکرده است که خود به ترجمه رأساً دست زده یا از تراجم دیگر (و در چه حدی) استفاده کرده است. به نظر می‌رسد که ترجمه گلیپینارلی (چاپ ۱۹۵۵) اساس کار گردآورنده بوده است.

مولانا در ادبیات عرفانی

عنوان: *Tasavvuf edebiyatında Mevlânâ ve Mevlevî*

گردآورنده: ارطغرل سیحان (Ertuğrul Seyhan)

ناشر: انتشارات سر (Sir)

محل و تاریخ انتشار: استانبول - فوریه ۲۰۰۷ - ۲۹۲ صفحه

۱) مضامین اصلی:

این کتاب که با یک مقدمه شروع می‌شود و چهار بخش دارد، حاوی جملات، رباعیات و منظومه‌هایی است که در حق مولانا بر زبان دوستداران وی صادر شده است.

گردآورنده در مقدمه خود (صص ۱۲-۷) ابتدا از عناوینی چون حضرت مولانا، مولای رومی، ملای روم، جناب پیر، حضرت خاموش، ... سخن به میان می‌آورد و کثرت این عناوین را بر اولویت مقام و مرتبت حضرت مولانا می‌بندد: «مولانا عالمی چند بعدی بود. او تنها یک متصوف نبود، بلکه شاعری متصوف به شمار می‌آمد که در علوم اسلامی ید طولایی داشت. از این نظر او را می‌توان یک متصوف عالم دانست. اگر گفته شود که مولانا فقط یک اندیشمند و متفکر بود، حق مطلب به خوبی ادا نمی‌شود که او در عین حال یک شاعر متفکر و متصوف اندیشمند و یک عالم متفکر بود. او شیخ، پیر، ولی، مجتهد و صاحب کرامتی آگاه به علم لَدُن بود ...» (ص ۸).

کتاب حاوی ۲۱۵ جمله، ۲۵۴ بیت، ۱۱۴ دو بیتی و ۲۴۳ منظومه است.

۱-۱) در بخش اول (صص ۳۹-۳۱) به جملاتی که دانشمندان مختلف از سراسر جهان در توصیف مولانا نوشته‌اند، جای داده شده است. هر کدام از این دانشمندان به نحوی از مولانا سخن رانده‌اند. مثلاً به محمد اقبال گوش می‌دهیم که می‌گوید: «پیر، قرآن به زبان پهلوی نوشته است». پروفیسور نیکلسون در توصیف «مثنوی» چنین می‌گوید: مثنوی به هیچ‌کدام از آثار انسانی شباهت ندارد. او صدای خداست که به قلب مولانا نازل شده و مغز قرآن است». پروفیسور آنه ماری شمیل می‌گوید: «اگر ابیات مولانا نبود، ما نمی‌توانستیم در مقابل فجاعت جنگ جهانی دوم مقاومت کنیم».

در این بخش به ترتیب سخنان نهاد سامی بانارلی (Nihad Sâmî) و Banarlı، استاد زبان و ادبیات ترکی، سمیحا آی وردی (Sâmiha

Mevlânâ Konuşuyor

نویسنده: جهان اوکویوچی (Cihan Okuyucu)
ناشر: انتشارات بیلگه (Bilge) : استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۳۵۹

داستان‌های برگزیده از مولانا

عنوان اصلی:

Mevlânâ'dan Seçme Öyküler

گردآورنده: بیضا آق قایا (Beyza Akkaya)
ناشر: انتشارات آکیش (Akış): استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۱۲۷

مولانا و مولویگری

عنوان اصلی:

Mevlânâ ve Mevlevîlik

نویسنده: آصف حالت چلبی
ناشر: انتشارات هجه (Hece): آنکارا - ۲۰۰۶، صفحات: ۲۶۵

در سایه قبة الخضر: مقالاتی درباره مولانا جلال الدین

عنوان اصلی:

Kubbe-i Hadrâ'nın gölgesinde Mevlânâ

Celaeddin Rûmî üzerine Makaleler

نویسنده: امینه ینی طرزی (E. Yeniterzi)
ناشر: انتشارات رومی Rûmî: استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۲۱۲

اندیشه‌های مولانا

عنوان اصلی:

Mevlânâ'dan ruha dokunan düşünceler

گردآورنده: اصلی آکر (Aslı Aker)
ناشر: انتشارات Carpe diem: استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۱۶۸ (مصور)

هفت راز مولانا

عنوان اصلی:

Mevlana'nın yedi sırrı

(Ayverdi)، مدحت بهاری بیتور (Midhat Baharî Beytur) جای گرفته است.

۱-۲) بخش دوم (صص ۶۴-۱۴) حاوی ابیاتی است که شاعران ترک در وصف حضرت مولانا سروده‌اند.

۱-۳) در بخش سوم (صص ۸۴-۵۶) به دو بیتی‌هایی که شاعران در حق مولانا سروده‌اند، جای داده شده است.

۱-۴) این بخش (صص ۲۷۶-۵۸) شامل منظومه‌های مستقلی است که اغلب شکل غزل دارند و از سوی شاعران ترک که اکثراً مولوی هستند، در وصف مولانا سروده شده‌اند.

کتاب با جملاتی نغز از مولانا و یک فرهنگنامه کوچک به پایان می‌رسد که در آن بعضی واژه‌ها و تعابیر تفسیر شده‌اند.

۲) اشاره:

گردآورنده با توسل به منابع مختلف، به ویژه دو اولین شاعران ترکی اثری فراهم کرده است که در آن میزان تعلق خاطر شاعران و اندیشمندان ترک به حضرت مولانا و «مثنوی» نشان داده می‌شود.

این اثر برای مولوی‌شناسان و مثنوی‌پژوهان از این لحاظ حایز اهمیت است که جایگاه مولانا و «مثنوی» را در میان ترکان به تصویر می‌کشد و در ترسیم بعد جهانی مولانا بکار می‌آید.

تازه‌های مولانا پژوهی در ترکیه

شرح مثنوی شریف

عنوان اصلی:

Mesnevi-i Şerif Şerhi

مترجم و شارح: احمد عونى قونوق (A. Avni Konuk)
ویرایشگران: سلجوق ار ایدین؛ محمد دمیرجی؛ مصطفی تارهای؛ صافی آریاگوش؛ نجدت توسون
ناشر: انتشارات کتاب اوی (Kitabevi): استانبول - آوریل ۲۰۰۶، صفحات: ۶۳۹

مولانا صحبت می‌کند

عنوان اصلی:

:Mesnevi'den Hikmet ve Hikâyeler

نویسنده: ابراهیم مراد (İbrahim Murat)

ناشر: انتشارات ایلگی (İlgi): استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۲۹۹

ترجمه مثنوی معنوی

عنوان کتاب: مثنوی (دقاتر اول و دوم)

نویسنده: مولانا جلال الدین

مترجم: طاهر المولوی

ویرایشگر: صلاح الدین تونا

ناشر: انتشارات قیرق انبار (Kırkambar): استانبول - ۲۰۰۶،

صفحات: ۴۹۴

فرهنگ مولانا

عنوان اثر:

نویسنده: عبداللطیف اردوغان

ناشر: انتشارات لامور (Lamure): استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۲۸۷

حضرت محمد (ص) در «مثنوی»

عنوان: Mesnevî'de Hz. Peygamber

نویسنده: علی عثمان قوچ قوزی (A. O. Koçkuzu)

ناشر: انتشارات رومی: استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۵۰۸

مولانا و گوته

عنوان اصلی: Mevlânâ ve Goethe

نویسنده: سنائیل اوزکان (Senail Özkan)

ناشر: انتشارات اوتوکن (Ötüken): استانبول - ۲۰۰۶، صفحات:

۱۵۵ (مصور)

خاطراتی از مولانا

عنوان اصلی: ثواقب مناقب (ثواقب العارفین)

عنوان ترکی:

Sevâkıb-ı Mevlâna'dan hatıralar

مترجم: عبدالوهاب بن محمد دده

ویرایشگر: چاپ دوم: گلبن مسرا (Gülbin Mesera) و

آیکوت قازانجی گیل (Aykut Kazancıgil)

محل و تاریخ انتشار: استانبول - ۲۰۰۶، صفحات: ۵۲ (مصور،

رنگی)

سبوی آبی در باغ مثنوی

عنوان:

Mesnevî bahçesinden bir testi su

نویسنده: عثمان نوری توپ باش (O.N. Topbaş) نوبت انتشار: ۲

ناشر: انتشارات ارکام (Erkam): استانبول - ۲۰۰۶، صفحات:

۳۷۶

مناقب العارفین

عنوان اصلی: مناقب العارفین

عنوان ترکی:

Ariflerin menkıbeleri

نویسنده: احمد افلاکی مترجم: تحسین یازیچی (T. Yazıcı)

نوبت انتشار: ۴

ناشر: انتشارات کابالچی (Kabalıcı) انتشار: استانبول - دسامبر

۲۰۰۶، صفحات: ۸۱۳

شمس و مولانا

عنوان:

Bir kadının kaleminden Şems ve Mevlâna

نویسنده: یلدا کاراتاش (Yelda Karataş)

ناشر: انتشارات آلفا (Alfa) انتشار: استانبول - نوامبر ۲۰۰۶،

صفحات: ۹۶ (مصور)

مثنوی

عنوان اصلی: مثنوی

عنوان ترکی: Mesnevî

تعداد مجلدات: ۳ ج (مصور)

نویسنده: مولانا جلال الدین

مترجم: احمد متین شاهین

ناشر: انتشارات قایناق (Kaynak): استانبول - ۲۰۰۶